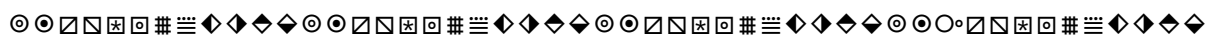

Seria: Profesorki Super-Babki
Nr Odcinka: 223
Podseria: studentki/profesorki SORBONY

HELENA WILLMAN-GRABOWSKA - doktorat na SORBONIE

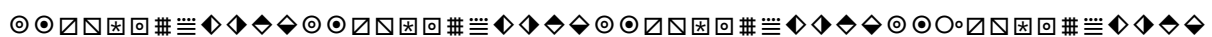
POLECANA/OMAWIANA KSIĄŻKA:

[1] Helena Willman-Grabowska: orientalistka - uczona - popularyzatorka, red. Renata Czekalska¹, Agnieszka Kuczkiewicz-Fraś², Księgarnia Akademicka, Kraków 2014.

[2] artykuły naukowe:

https://ruj.uj.edu.pl/xmlui/bitstream/handle/item/59592/czekalska_helena_willman_grabowska_2000.pdf?sequence=1&isAllowed=y;

[3] https://d1wqtxts1xzle7.cloudfront.net/63633043/Profesor_Helena_Willman-Grabowska20200615-17600-pvajk2-libre.pdf?1592226061=&response-content-disposition=inline%3B+filename%3DProfesor_Helena_Willman_Grabowska.pdf&Expires=1680824979&Signature=FahZ85fWginBfjP6f2BMotPwUA6vHUOUjf~wy8RIgAqZPMSgEV20AN-ay3jA15oof0DnlngqbrohVjdYXzVAXr9qymKtd73NfXTtuEACfs3BP4-zxuXIAHMK4pzXnlpu8Q2LRPYy-LsepMrmB-wYmvTE-JmGFkEIQlwh4cTEzArzil73z99paAXh1DwU-x77l46olDsQipHIGpwUT2Llq1ZHw6ufBBopZHf25X-eWIM6ccSfB4Jg1P0XddAwlR48qWNFObbJLTzC2uOU5zC9Uh29gg3oSVX341zDuchvxohOnAgobiLCODHrPq46HnVemCOy4skBnlw2sfxWdzlA_&Key-Pair-Id=APKAJLOHF5GGSLRBV4ZA;

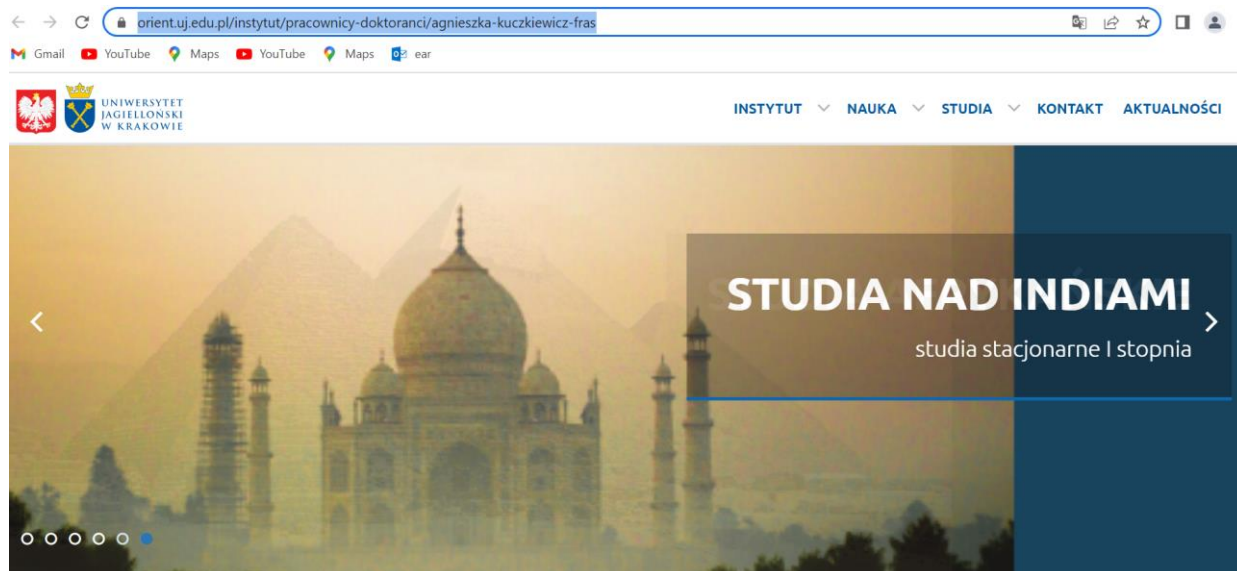
Jak zwykle w naszej serii – Bohaterka nie jest powszechnie znana, mimo swego **prestizowego doktoratu na SORBONIE**. Warto zatem wydobyć z mroków niepamięci Jej postać. Wyjątkowo polecane są artykuły naukowe dostępne online – ze względu na wyjątkowość postaci.

Przedstawiana tym razem Heroina to Pani **Helena Antonina Willman-Grabowska**, która urodziła się 4 stycznia 1870r. w Warszawie (wtedy był to zabór rosyjski), a zmarła 31 października 1957r. w Krakowie. Urodziła się ponad

¹ <https://orient.uj.edu.pl/institut/struktura/zk/czekalska>; też jest orientalistką, profesor UJ.

² <https://orient.uj.edu.pl/institut/pracownicy-doktoranci/agnieszka-kuczkiewicz-fras>; profesor UJ.

150 lat temu (!!!), przeżyła dwie wojny światowe. Życie kończyła w socjalistycznej Polsce, dożywszy prawie 90 lat. Miała niezwykle rzadki obszar zainteresowań i badań, a mianowicie zajmowała się **indologią oraz iranistyką**. **Była jedną pierwszych kobiet wykładających i piastujących posadę profesora na Uniwersytecie Jagiellońskim³**.

Dziś nadal można na UJ studiować o INDIACH!!!

Nasza seria ma swój niepisany regulamin, a mianowicie eseje są recenzjami książek o wybitnych paniach pracujących naukowo lub zajmujących się dydaktyką. Omawiając książkę – prezentuje się bohaterkę i jej losy, przy czym eksponowane są osiągnięcia naukowe, posady w akademiach lub uniwersytetach, o ile to możliwe. Książka [1] ma 260 stron. Na str. 7 mamy „Przedślowie” (rzadko tak piszą), a na str. 13-30 zamieszczono biografię Bohaterki. **Edytorkami** są dwie panie profesor UJ – z jednostki, która kontynuuje prace rozpoczęte kiedyś przez Heroinę.

Miała co najmniej pięcioro rodzonych i ośmioro przyrodniego rodzeństwa, od najstarszych braci – rówieśników jej własnej matki – dzieliło ją ponad 20 lat różnicy wieku. Oprócz niej matka opiekowała się także najmłodszymi dziećmi dwóch poprzednich, zmarłych żon Józefa Grabowskiego (kilkoro z nich zmarło we wczesnym dzieciństwie). Dziś jakaś skrzecząca cizia powie, że to patologia, a wychowano przecież geniusza.

³ <https://niepodlegla.gov.pl/o-niepodleglej/kobiety-w-nauce-w-dwudziestoleciu-miedzywojennym/>; genialne opracowanie, zaopatrzone w krótką bibliografię.

W dniu 26 lipca 1900 roku (w warszawskiej parafii św. Barbary) wyszła za mąż za warszawskiego księgowego Czesława Aleksego Willmana (1869-1922) – miała już 30 lat. Męża przeżyła, jak to się mówi, o ponad 30 lat. Co ciekawe, używała podwójnego nazwiska w nietypowej (odwrotnej niż to się zazwyczaj stosuje) formie: Willman-Grabowska. Mieli dwoje dzieci: wcześniej zmarłego Wacława (1902-1908) oraz córkę Elżbietę (1905-1985), która została później lektorem języka francuskiego w Instytucie Filologii Romańskiej na Wydziale Filologicznym UJ w Krakowie.

Nasza Bohaterka w 1909 roku zdecydowała się wyemigrować z pozostającej wciąż pod zaborami Polski. Jako poddana cara Rosji, musiała znać język rosyjski. Zwykle w ówczesnych gimnazjach uczono dodatkowo francuskiego i niemieckiego. Ona ukończyła II Żeńskie Gimnazjum w Warszawie. Musiała nadzwyczajnie lubić mowę – na razie – innych europejskich krajów oraz być nadzwyczajnie uzdolniona, skoro **studiowała literaturę niemiecką oraz francuską**. Trzeba władać językiem płynnie, aby czytać dzieła i podręczniki w oryginale. Jej nauczycielami gimnazjalnymi byli m.in. Józef Boguski – krewny Marii Skłodowskiej-Curie oraz Jan Baudoin de Courtenay (mąż Cezarii – odc. nr 216 naszej serii). Nasza Heroina była potem (przez pewien czas) nauczycielką języka francuskiego, ale i rosyjskiego.

Gdzie mieszkała i studiowała (?) - ciekawe - od 1909r. na uniwersytecie w **szwajcarskim Bernie**⁴, jednym z kantonów gdzie obowiązują jako urzędowe oba te języki!! Tam musiała doszlifować swe umiejętności lingwistyczne.

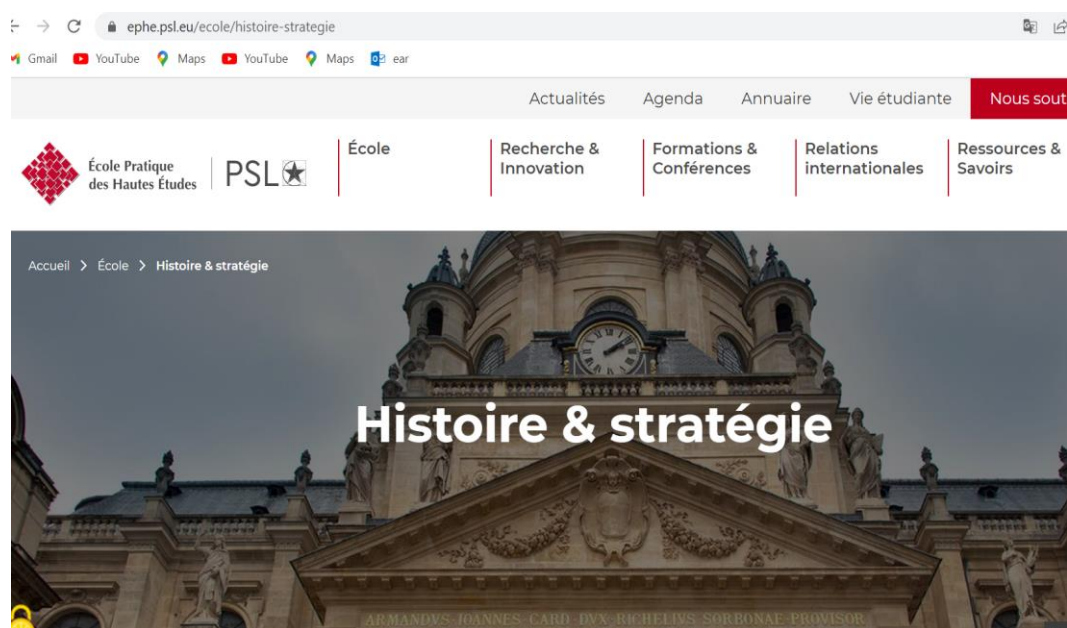
Potem (pasja wzrastała) studiowała literaturę francuską i sanskryt w uniwersytecie w Lozannie.

W 1911 roku przeniosła się do Paryża, gdzie w École pratique des hautes

⁴ <https://www.myswitzerland.com/pl/planowanie/o-szwajcarii/fakty-ogolne/facts-about-switzerland/rozkad-stref-zykowych/>;

<< W języku francuskim mówi się w zachodniej części kraju, w "Szwajcarii Romańskiej." Cztery kantony są francuskojęzyczne: Genewa, Jura, Neuchâtel i Vaud. Trzy kantony są **dwujęzyczne (z językiem francuskim i niemieckim): Berno**, Fryburg i Wallis.>>.

études⁵ na Sorbonie oraz w **Collège de France**⁶ podjęła studia językoznawcze pod kierunkiem ówczesnie sławnych: Antoine'a Meilleta⁷, Sylvaina Lèviego⁸, Alfreda Fouchera⁹ oraz Louisa Finota¹⁰. Eseista wyklikał linki do informacji o tych profesorach, skopiowano cytaty po jednej linijce. Generalnie to wybitni naukowcy, językoznawcy. Warto posurfować po tych linkach/ /zasobach samemu. Eseista stara się, aby jego opisy miały jakiś 'personal touch', coś dodatkowego, wyklikuje zdjęcia bez zastrzeżenia praw autorskich np. w zasobach POLONA lub NAC.

⁵ École pratique des hautes études – francuska szkoła wyższa utworzona w 1868 r. w Paryżu dekretem ministra edukacji publicznej Victora Duruy. EPHE to instytucja, której misją jest przygotowanie poprzez praktykę do pracy badawczej w dziedzinie naukowych badań podstawowych oraz stosowanych.

⁶ <https://opolnocywparyzu.pl/pierwsza-kobieta-wykladowca-uj-w-paryzu/>; informacje o Bohaterce.

⁷ <https://www.britannica.com/biography/Antoine-Meillet>; --trudne do wyklikania -- << **Antoine Meillet**, (born Nov. 11, 1866, [Moulins](#), Fr.—died Sept. 21, 1936, Châteaumeillant), one of the most influential [comparative](#) linguists of his time. Using a comparative method of utmost precision, he clearly explained the early Indo-European linguistic system and traced its history. >>

⁸ https://en.wikipedia.org/wiki/Sylvain_L%C3%A9vi; o profesorce << (March 28, 1863 – October 30, 1935) was an influential French orientalist and indologist who taught Sanskrit and Indian religion at the École pratique des hautes études. >>

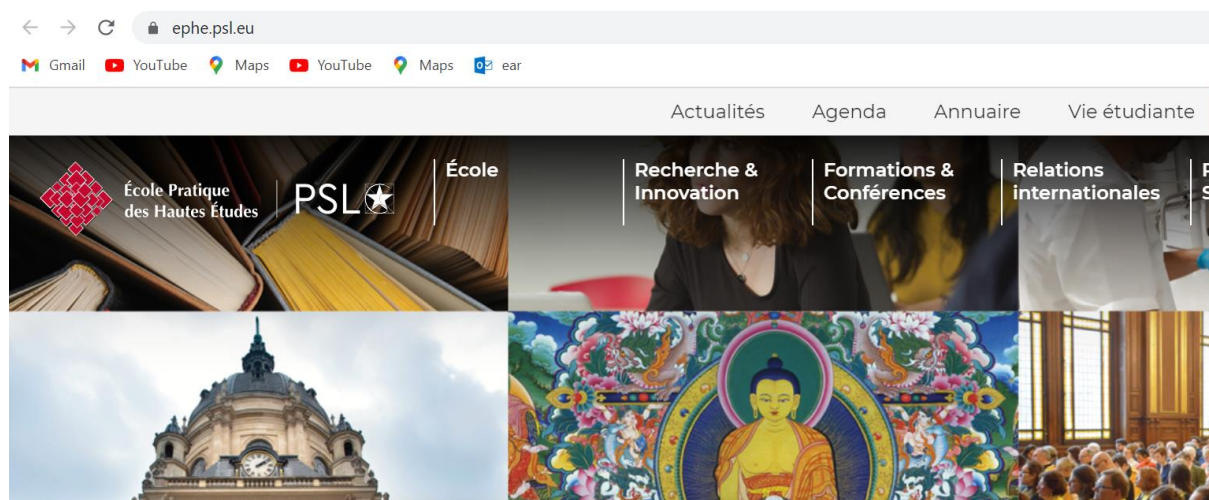
⁹ <https://iranicaonline.org/articles/foucher>; o profesorce; << After studying Sanskrit with Sylvain Lévi, Foucher went to India for the first time from 1895 to 1897 in order to study Buddhist art and iconography, particularly the Græco-Buddhist art of Gandhara >>.

¹⁰ [https://en.wikipedia.org/wiki/Louis_Finot_\(archaeologist\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Louis_Finot_(archaeologist)); o badaczu; << **Louis Finot** (1864 in [Bar-sur-Aube](#) - 1935 in [Toulon](#)) was a French archeologist and researcher, specialising in the cultures of [Southeast Asia](#).^[1] A former director of the [Ecole française d'Extrême-Orient](#), his contribution to the study of [Khmer](#) history, architecture and epigraphy is widely recognised. >>.

Po tychże paryskich studiach, w dalszej pracy naukowej poświęciła się głównie badaniom nad sanskrytem¹¹. Miała szczęście trafić na wyżej wymienionych **gigantów wiedzy** w interesującej Ją dziedzinie.

Dlaczego to Ją zainteresowało, kto Ją zainspirował? Warto drążyć temat. Generalnie właśnie współpraca z wielkimi naukowcami **inspiruje**, otwiera horyzonty umysłowe, a także potrafią oni zaproponować nowe, „obiecujące” obszary badań, tematy na nowatorskie rozprawy i artykuły naukowe. Warto kliknąć, za eseistą, na zestawione odwołania... Jeden z nich miał **zonę hinduskę**, „wsiąknął” w ich kulturę i język wręcz egzystencjalnie poprzez zmianę osobistych zwyczajów, przez co (być może) lepiej zrozumiał dziedzinę swoich badań. To niezwykle ciekawy temat – mówimy o grupie języków/narodów indoeuropejskich¹².

W okresie 1920-1927 zatrudnioną Ją na stanowisku profesora kontraktowego, aby wykladała języki kanonu buddyjskiego: sanskryt i pali¹³ w École pratique des hautes études¹⁴ w **Paryżu**.

Strona tej uczelni obecnie (otwierano 6.4.2023)

W 1928 roku uzyskała na słynnej Sorbonie tytuł doktorski, też ciekawe, bo przecież miała już 58 lat. Było to ‘ukoronowanie’ wielu lat Jej pracy naukowej. Rzadka sytuacja: wcześniej była wykładowcą niż uzyskała

¹¹ <https://pl.wikipedia.org/wiki/Sanskryt>; o tym języku.

¹² <https://pl.wikipedia.org/wiki/Indoeuropejczycy>; **Indoeuropejczycy** – umowna nazwa grupy ludów posługujących się językami indoeuropejskimi, dziś kontynuuje się badania – a także dodatkowo badane są geny.

¹³ https://pl.wikipedia.org/wiki/J%C4%99zyk_pali; warto kliknąć, aby się dowiedzieć coś o tym języku!!!

¹⁴ <https://www.ephe.psl.eu/>; o szkole.

doktorat!! W tym okresie opracowała także podręczniki akademickie do nauki języka polskiego dla Francuzów oraz francuskiego dla Polaków.

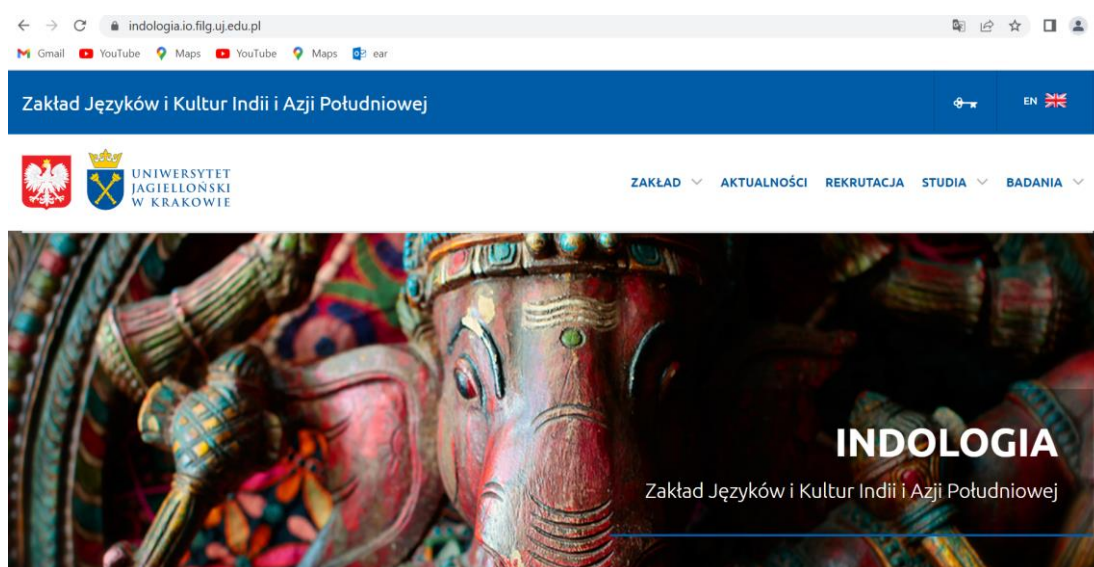
Co ciekawe była uznaną we Francji personą, w latach 1922 oraz 1923 francuskie ministerstwo oświaty wysyłało JA z misjami nawiązania współpracy naukowej do nowopowstałej Polski. Skończyło się to tym iż prof. Kazimierz Morawski – Rektor UJ¹⁵, a także prof. Jan M. Rozwadowski¹⁶ zachęcali naszą Bohaterkę do powrotu do Polski. Znowu szczęście dla Polski, bo akurat Rektor był filologiem.

Wróciła w październiku 1927r. uzyskując wykłady zleczone, a po obronie doktoratu w 1928r., uzyskała własną katedrę Sanskrytu i Filologii Indyjskiej. Pisała artykuły i książki/skrypty uniwersyteckie. Profesorem zwyczajnym została mianowana 14 września 1937r. jako pierwsza kobieta na UJ. Wykłady rozszerzyła o naukę języka drawidyjskiego. Po wojnie – pracowała nadal do 1951 roku.

Dalej mamy w książce:

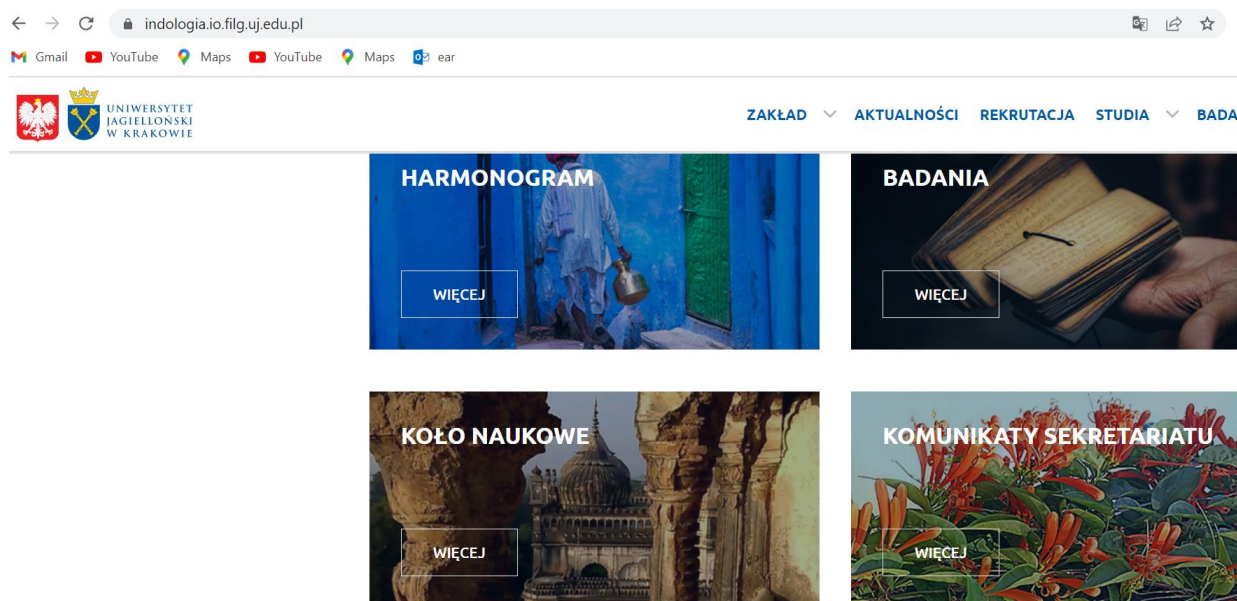
- sprawozdanie z podróży do Indii i na Cejlon (grudzień 1936-marzec 1937) /str. 31-38/ oraz Jej teksty:
- Indie;
- Europejczycy w Indiach oraz zbiór baśni-opowieści osadzonych w kulturze i realiach z Indii – coś unikalnego.

Na końcu są przypisy redaktorskie zebrane razem, a eseista umieszcza swoje w odnośnikach na bieżąco, u dołu strony. W książce jest Nota Bibliograficzna – strona 256 – informująca, gdzie indziej wydano teksty prof. Willman-Grabowskiej.

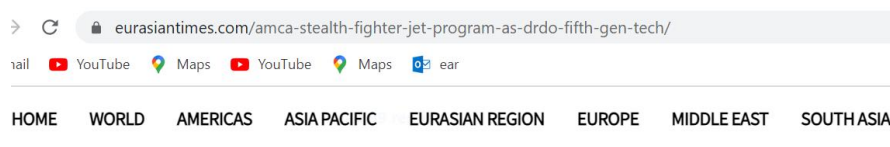
¹⁵ [https://pl.wikipedia.org/wiki/Kazimierz_Morawski_\(filolog\)](https://pl.wikipedia.org/wiki/Kazimierz_Morawski_(filolog)); Rektorze UJ.

¹⁶ https://www.wikiwand.com/pl/Jan_Micha%C5%82_Rozwadowski; także językoznawca.

Strony UJ – otwierano 11 lipca 2023r., a zatem nadal prowadzone są badania i wykłady zapoczątkowane przez Naszą Heroinę

Na UJ nadal działa taki kierunek studiów! W Indiach językiem urzędowym jest angielski, ze względu na wielość języków lokalnych. Indie są dziś jednym z najludniejszych krajów świata. Inną Bohaterkę związaną z Indiami przedstawiono w odcinku nr 219. Indie są w erze boomu gospodarczego. Rozwija się ich nauka oraz produkcja wyrobów o najwyższym poziomie technicznym, mają plan kosmiczny, wystrzeliwiają własne satelity ziemi.

Firma Hinduska AMCA – produkuje od wielu lat własne samoloty wojskowe.

Wiele państw współpracuje z Indiami – mając nadzieję na sprzedaż swoich wyrobów w milionowych seriach. Eseista odwiedził kilkanaście uczelni na Zachodzie Europy – wszędzie studiuje tysiące Hindusów, w Bielsku-Białej były dwie osoby, bo jeden kierunek był/jest po angielsku.

Przyjęcie w konsulacie RP w Bombaju w 1937r. Fotografia grupowa. Widoczni od lewej: ks. Ignacy Posadzy, redaktor IKC Andrzej Krasicki, rektor uniwersytetu o.o. jezuitów w Bombaju Remedios, o. Salezy Dehlert, działaczka polonijna, żona konsula RP w Indiach Eugeniusza Banasińskiego, Kira Banasińska, **językoznawczyni prof. Helena Willman-Grabowska**, ks. prałat Kurzyński.

Chcąc mieć współpracę trzeba znać partnera, aby go uszanować i aby wiedzieć co się po nim można spodziewać. Dlatego poznanie Azji jest bardzo cenne, a to jakby naukowy testament naszej Heroiny.

Publikacje i książkę warto przeczytać, Bohaterkę warto poznać!

LINKI I PUBLIKACJE

1. file:///C:/Users/Stan/Downloads/9781315005522_googlepreview.pdf; fragment Jej książki.
2. https://www.wikiwand.com/pl/Helena_Willman-Grabowska; życiorys, cytat
3. <https://opolnocywparyzu.pl/pierwsza-kobieta-wykladowca-uj-w-paryzu/>; informacja o BOHATERCE.

<<Pozostawiła obfity dorobek naukowy francusko- i polskojęzyczny. Jej prace dzielą się na kilka grup:

- językoznawcze, np. habilitacja *Les composés nominaux dans le Śatapathabrāhmaṇa*, t. 1-2 (Kraków, 1927-1928), *Le locatif dans le Rig-Veda* (1928), *Examen des composés nominaux dans les Inscriptions d'Āśōka* (1926), *Miejscownik w języku „Trenów”* (1928), *Snih „tuer” / snih „aimer”* (1928), *Polskie „kanak”, staroindyjskie „kánaka”* (1930), *Le Mah-Yast, Priere a la Lune* (1934), *O powstawaniu języków literackich* (1936), *Podkreślenia uczuciowe* (1937);
- komparatystyczne, np. *Le chien dans le Rigveda et l'Avesta* (1931), *Un vieux thème de fiançailles dans la littérature indienne et grecque* (1934);
- religioznawcze, np. *Ekspiacja (prāyaścitti) w Brāhmaṇa* (1935), *Pojęcie i wyrażanie czasu w Wedach i Brāhmaṇa* (1938);
- historyczne, np. *L'idée de l'état dans l'Inde ancienne* (1933), *L'Inde antique et la civilisation indienne* (1933, wspólnie z Paulem Massonem-Ourselem i Philippem Sternem), *Europejczycy w Indiach i na indyjskim progu* (1938), *Przed dziesięciu laty. Garść wspomnień o Andrzeju Gawrońskim* (1936);
- translatorskie – z sanskrytu, np. *Dwadzieścia pięć opowieści wampira* (1956), *Mahabharata* (1957), *O cnocie i niecnocie niewieściej. Opowiadania z „Oceanu baśni”, czyli „Katha sarit sagara” Somadewy* (wyd. pośmiertnie), oraz rosyjskiego na polski,
- oraz encyklopedyczne.
- Po śmierci Andrzeja Gawrońskiego, wraz z Janem M. Rozwadowskim w r. 1932 przygotowała do druku, opatrzyła słowem wstępnym i wydała **Podręcznik sanskrytu. Gramatyka, wypisy, objaśnienia, słownik A. Gawrońskiego** (PAU Kraków 1932; uzup. Tomasz Ruciński, KUL Lublin 1977, 1985; wyd. nowe: opr. Marek Mejer, Dialog Warszawa 2004).

>>

4. https://ruj.uj.edu.pl/xmlui/bitstream/handle/item/59592/czekalska_helena_willman_grabowska_2000.pdf?sequence=1; plik pdf – zawiera szeroki życiorys i omówienie osiągnięć naukowych.
5. <https://whowaswho-indology.info/5504/willman-grabowska-helena/>; warto kliknąć, po angielsku;
6. https://www.academia.edu/82972861/Helena_Willman_Grabowska_an_outstanding_Polish_orientalist; życiorys on-line oraz do zgrania.
7. WILLMAN-GRABOWSKA, Helena. O języku sogdyjskim. *Rocznik Orientalistyczny*, 1925. //artykuł naukowy Bohaterki
8. Finot, L., Willman-Grabowska, H., Bacot, J., & Lévi, S. (1927). Sanskrit. *Annales de l'École pratique des hautes études*, 60(1), 67-69.
9. WILLMAN-GRABOWSKA, Helena. Pojęcia i wyrażenia czasu w wedach i Brahmana. *Kwartalnik Filozoficzny*, 1938, 15.1.

ZDJĘCIA PRZY OKAZJI

Ze scholar.google.com – ciągle zestawiane są JEJ prace oraz artykuły o NIEJ

scholar.google.com/scholar?hl=pl&as_sdt=0%2C5&q=willman-grabowska&btnG=

Tube Maps YouTube Maps

Scholar

Okolo 455 wyników (0,03 s)

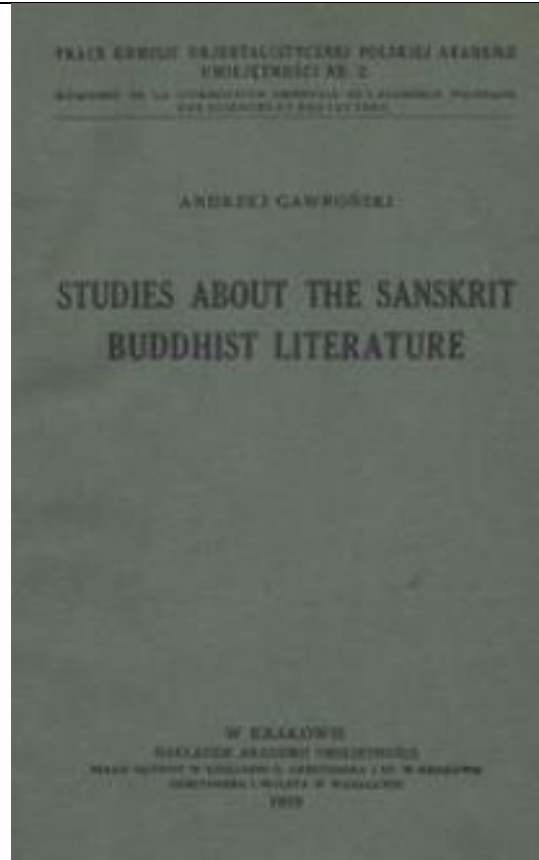
[PDF] [Helena Willman-Grabowska \(1870-1957\)](#) **[PDF]** [uj.edu.pl](#)
R Czekalska - 2000 - ruj.uj.edu.pl
HELENA WILLMAN-GRABOWSKA (1870-1957) ierwsza polska indianistka—tak arcyłusznie określił osobę Heleny Willman-Grabowskiej1 i równocześnie jej miejsce w ...
☆ Zapisz Cytuj Cytowane przez 6 Powiązane artykuły

[KSIĄŻKA] [Ancient India and Indian Civilization](#) **[PDF]** [archive.org](#)
P Masson-Ousef, P Stern, H Willman-Grabowska - 2013 - taylorfrancis.com
Originally published between 1920-70, The History of Civilization was a landmark in early twentieth century publishing. It was published at a formative time within the social sciences ...
☆ Zapisz Cytuj Cytowane przez 34 Powiązane artykuły Wszystkie wersje 6

[KSIĄŻKA] [Helena Willman-Grabowska: orientalistka-uczona-popularyzatorka](#) **[PDF]** [uj.edu.pl](#)
R Czekalska, A Kuczkiewicz-Fraś - 2014 - ruj.uj.edu.pl
Przygotowując książkę do druku w roku obchodów jubile uszu 650-lecia Uniwersytetu Jagiellońskiego, postawiliśmy sobie za cel stworzenie zarysu portretu prof ...
☆ Zapisz Cytuj Cytowane przez 4 Powiązane artykuły

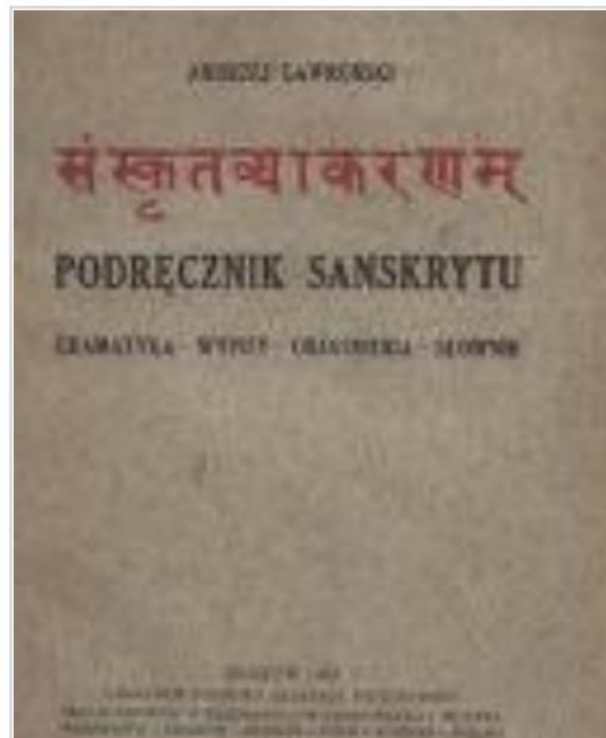
[HTML] [Web Content Display Web Content Display Breadcrumb Breadcrumb](#) **[HTML]** [uj.edu.pl](#)
L Mańkowski, H Willman-Grabowska - ioo.filg.uj.edu.pl
Po ćwierćwiecznej przerwie w działalności, jednostkę otwarto ponownie w 1973 roku. Kierownikiem Zakładu Indianistyki został prof. Tadeusz Poboźniak. Jego następca, mgr ...

Z roku 1913

Gawroński, Andrzej (1885-1927); praca z roku 1919

Tytuł: Podręcznik sanskrytu. Gramatyka, wypisy, objaśnienia. **AUTOR:** Gawroński, Andrzej (1885-1927). **Dziedzina:** podręczniki akademickie, język wedyjski, sanskryt, Język sanskrycki - podręcznik. **Wydawca:** Skł. gł. Gebethner i Wolff, KRAKÓW 1932. **Nakł.** Polskiej Akademii Umiejętności, podręcznik akademicki:

Posąg bogini Parwali – ze zbiorów Muzeum Narodowego w Krakowie

Figurki – dwór indyjski – Muzeum w Dreźnie

SORBONA w Paryżu

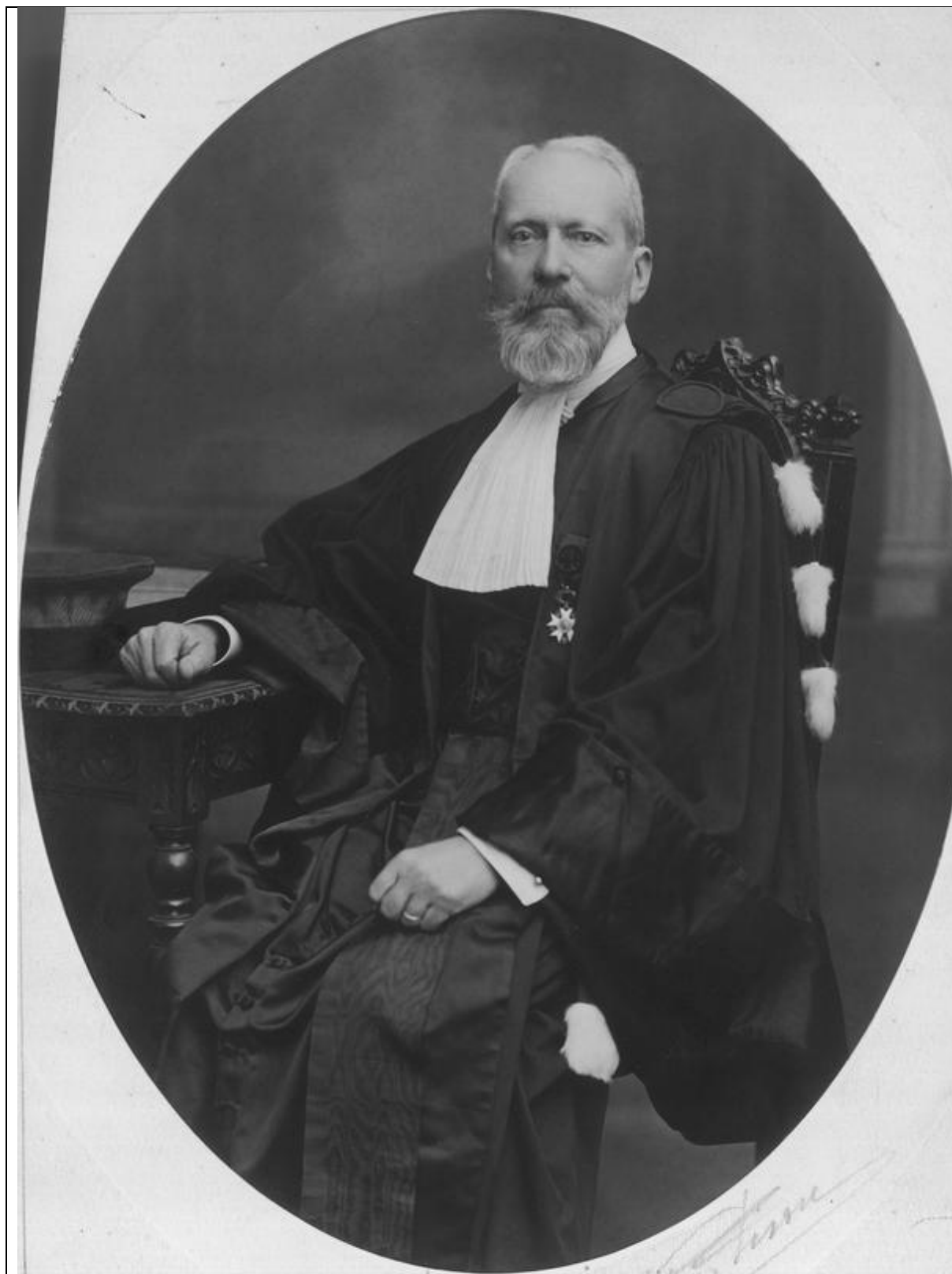
Narodowe Archiwum Cyfrowe

Instytut Studiów Słowiańskich na Uniwersytecie Paryskim Sorbona.

Narodowe Archiwum Cyfrowe

Policjanci rozpędzają studentów zebranych
na dziedzińcu Uniwersytetu Paryskiego Sorbona.

Narodowe Archiwum Cyfrowe

Henri Truchy
Profesor Ekonomii Politycznej

Narodowe Archiwum Cyfrowe

Pomnik Ludwika Pasteura

Narodowe Archiwum Cyfrowe

Uroczystość nadania **Doctor-a Honoris Causa** Uniwersytetu Paryskiego Sorbona Prezydentowi RP Ignacemu Mościckiemu, którego reprezentował ambasador Alfred Chłapowski.

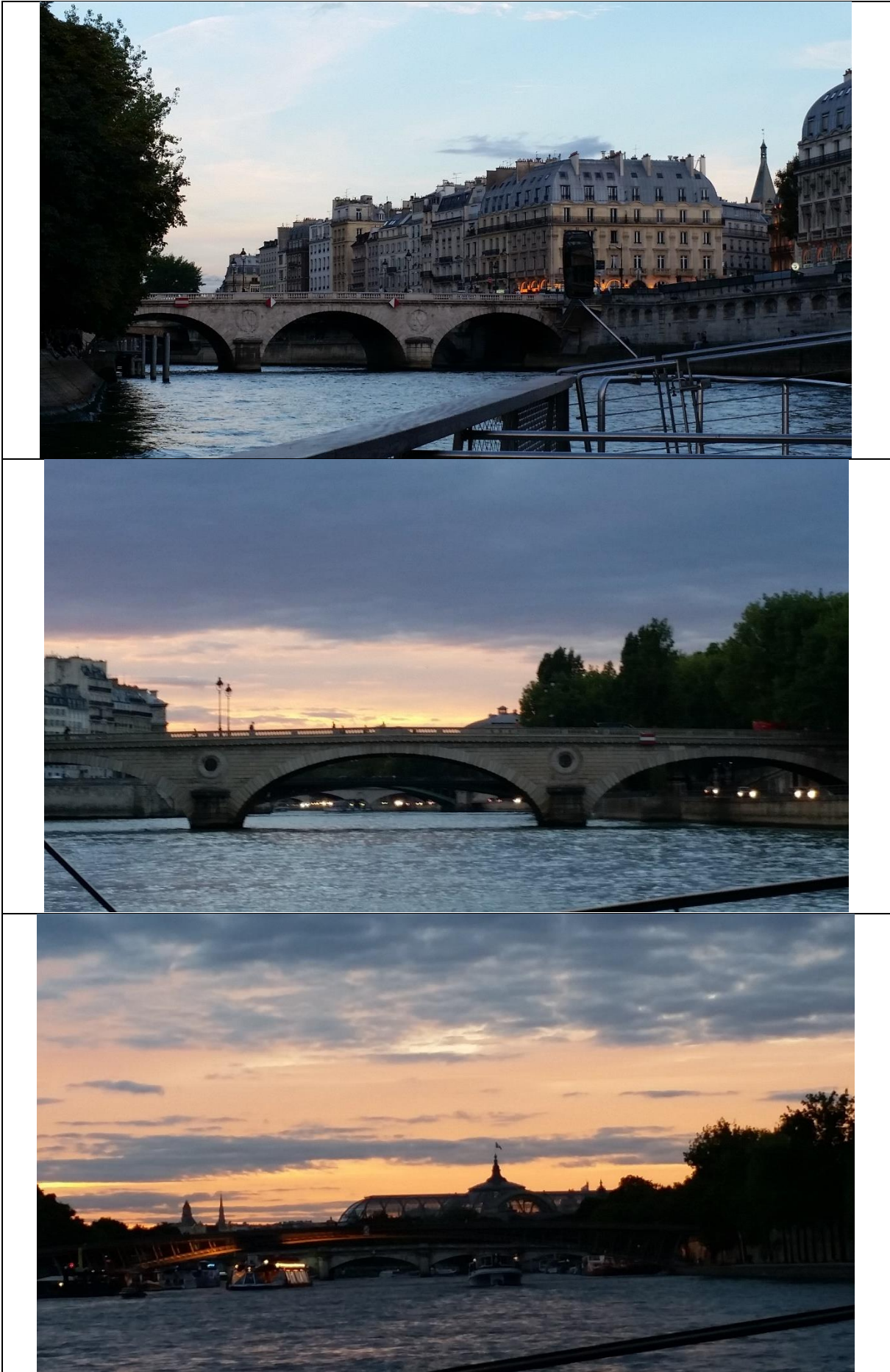

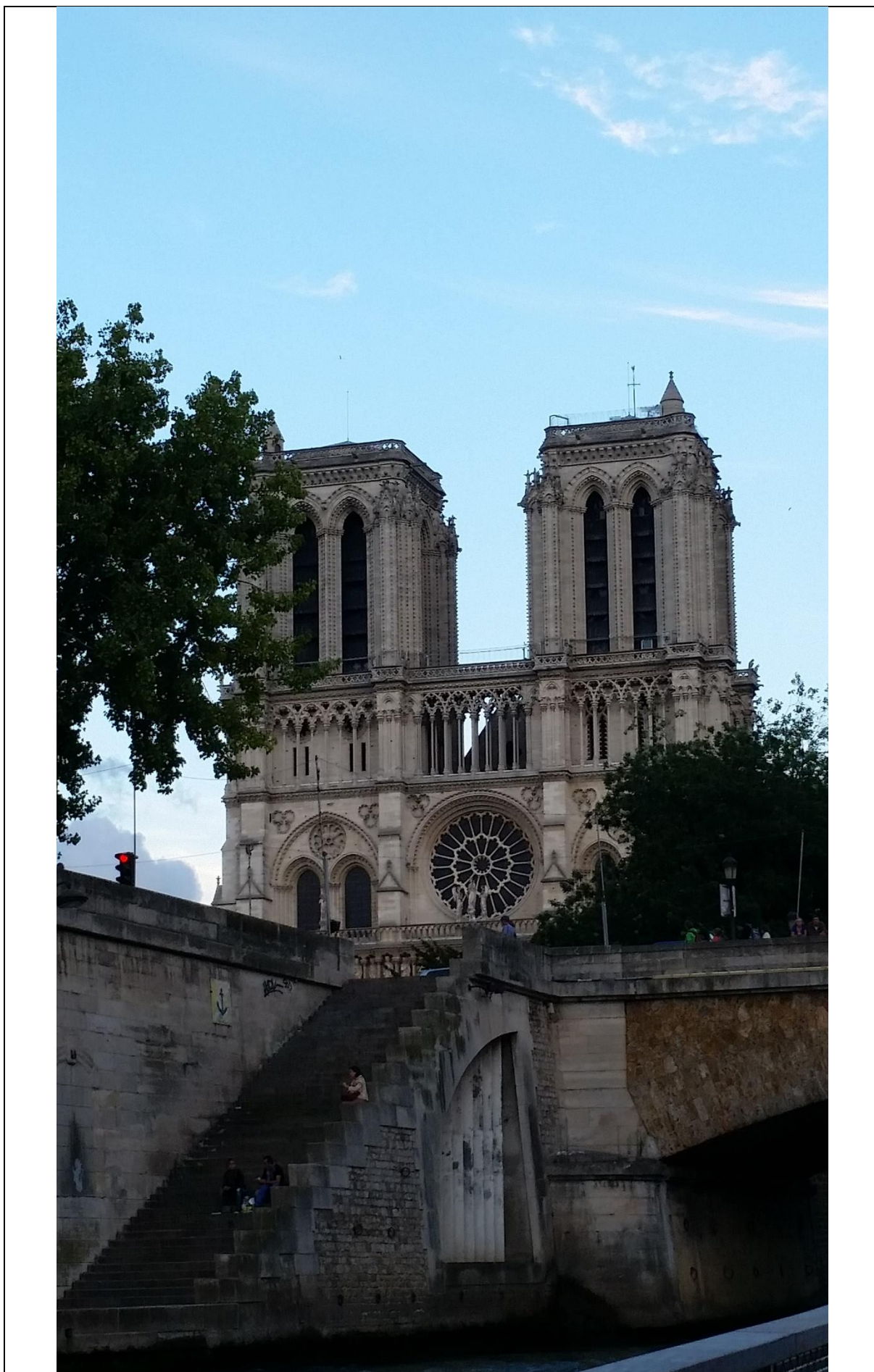
Narodowe Archiwum Cyfrowe

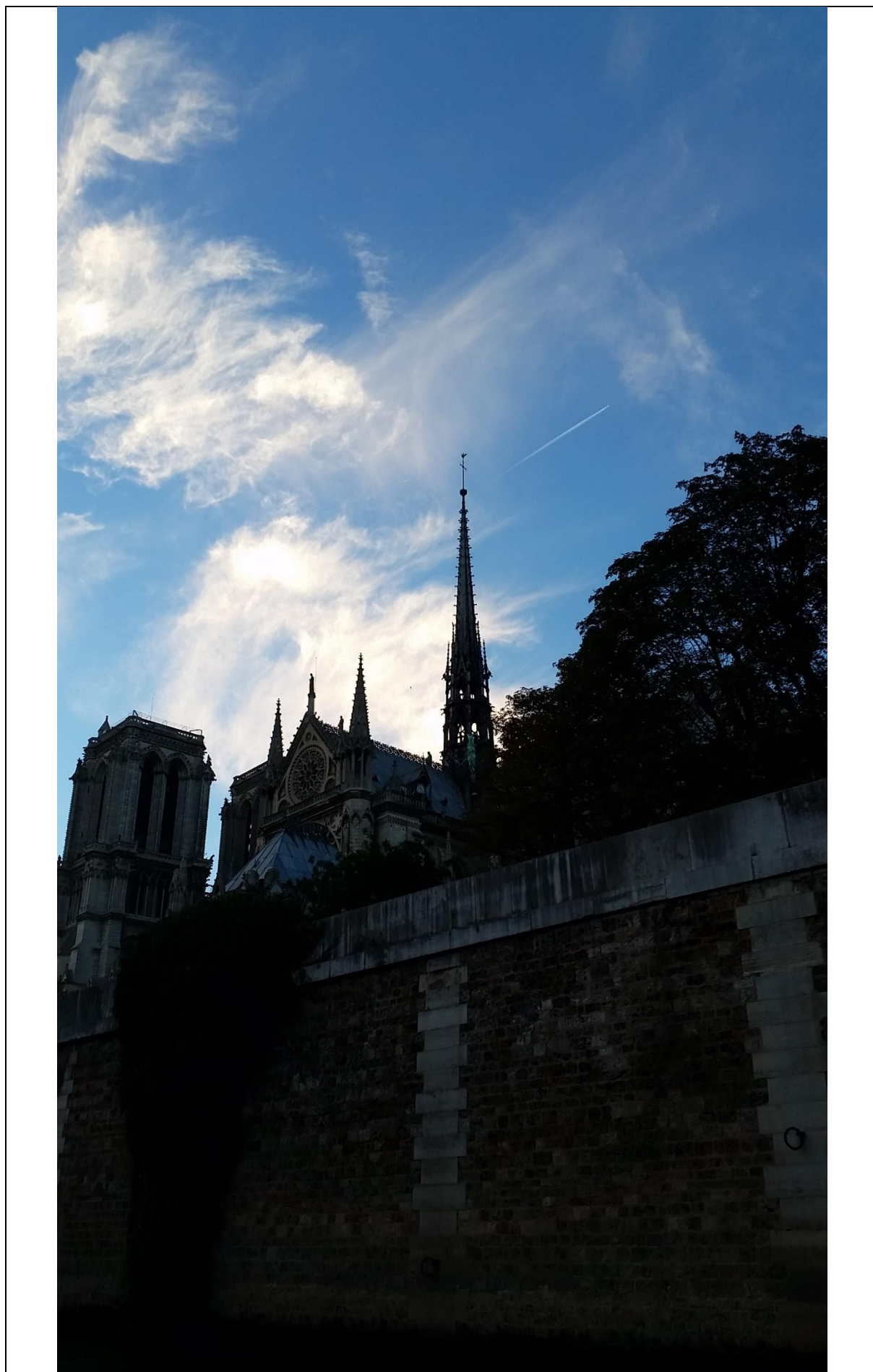
Wykład profesora Mariana Zdziechowskiego na Sorbonie. Widoczny przemawiający **profesor Zdziechowski** oraz słuchacze.

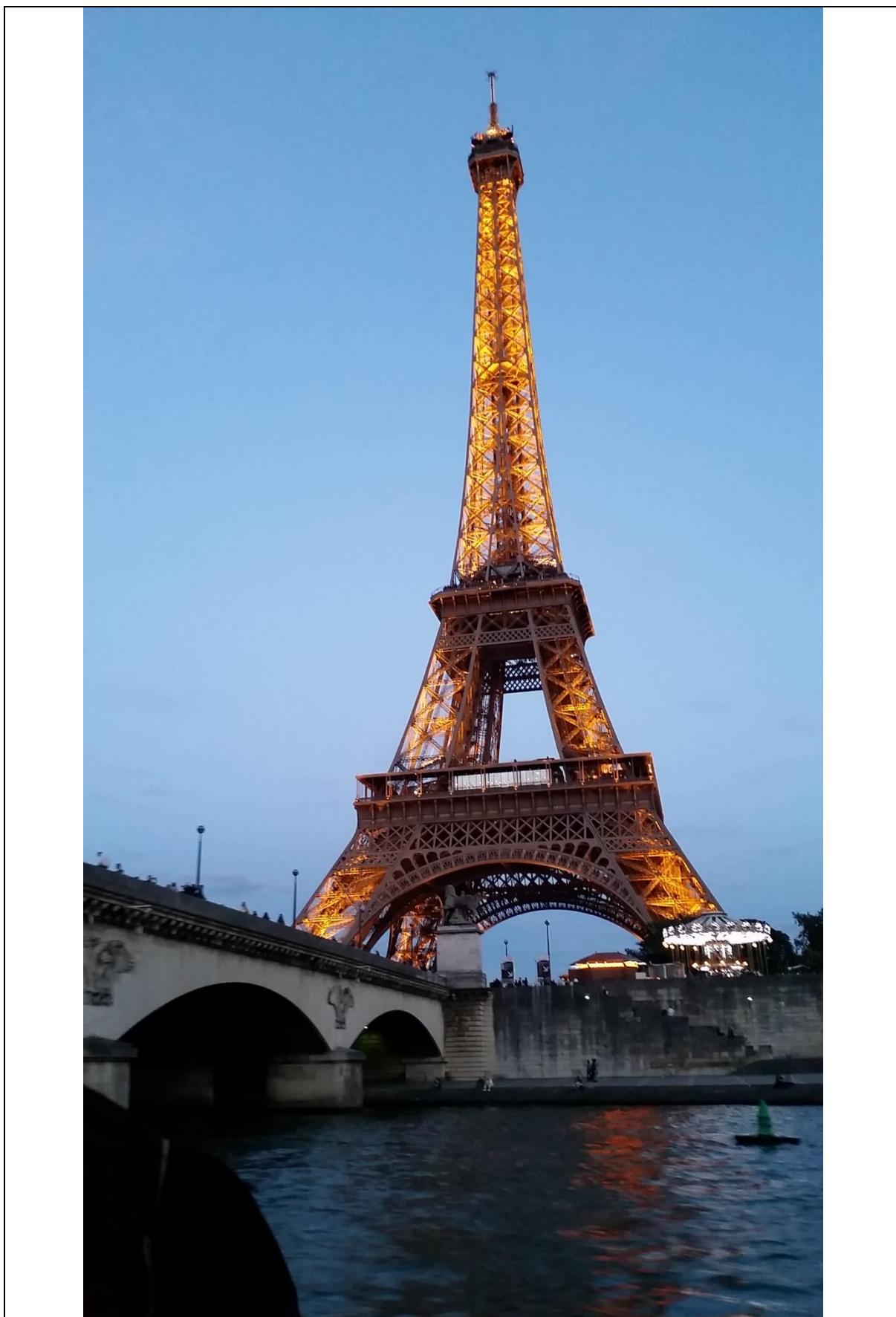
PARYŻ

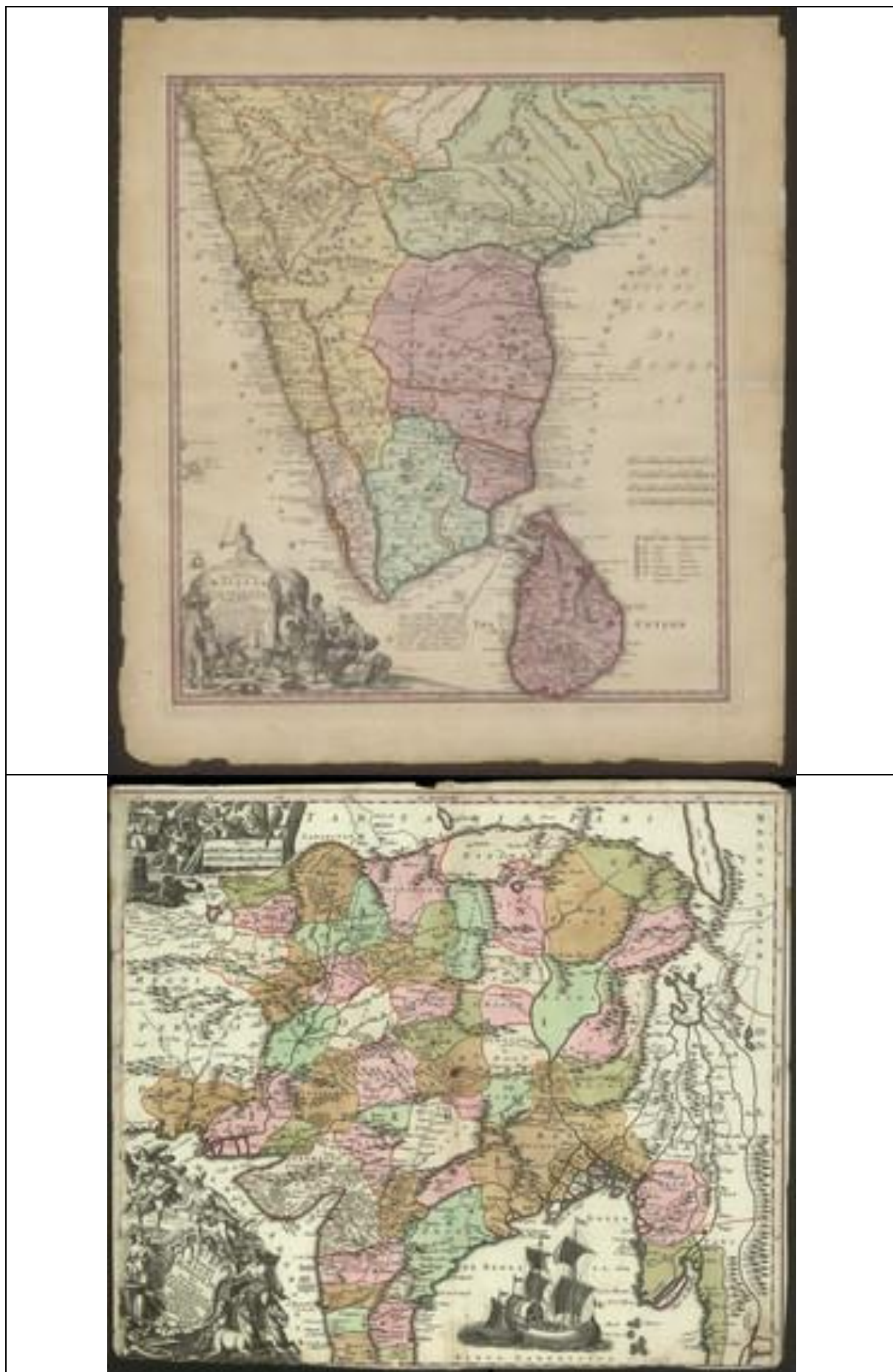

Za zgodą AUTORKI obrazów – Pani Emilii Gąsienicy-Setlak – Galeria ATH w Bielsku-Białej

Zdjęcia wykonał eseista: Stan Zawiślak oraz według wskazanych źródeł.